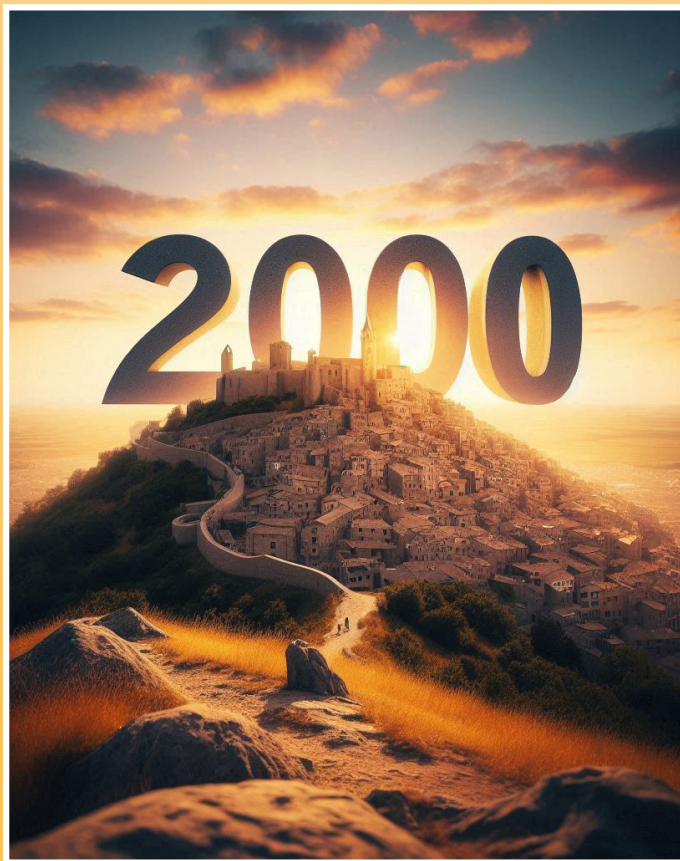

NOVA
IZDAJA

KONTRABANT 2

Za Apple II

BRUTAL DELUXE

KRATKI NAPUTKI

I. Kaj potrebujem

- ☐ Apple II Plus (Europlus), IIe, IIc, IIgs ali Apple II emulator
- ☐ 64K bajtov pomnilnika RAM
- ☐ Disketni pogon

II. Kako naložimo program

1. Ugasnite računalnik in odprite vratca na disketnem pogonu.
2. Vložite disketo v disketni pogon in zaprite vratca disketnega pogona.
3. Prižgite računalnik. Vaš disk se bo zagnal in program se bo naložil.

III. Kako igram igro

Kadarkoli vidite znak (>), pomeni, da računalnik čaka na vaš ukaz. Vpišujete lahko posamezne črke ali besede. Po vsakem ukazu pritisnite RETURN.

Če vam je besedilo prekrilo čez polovico zaslona odtipkajte OPIS in računalnik bo znova izpisal trenutni opis sobe v kateri se nahajate.

Apple II različico pripravili Brutal Deluxe Software
(Antoine Vignau & Olivier Zardini) in Janez J. Starc © 2025

Hvala khaibitgfx-u za predlog pisave in dizajna teh navodil.

KONTRABANT 2 ZA APPLE II

Dobrodošli v drugi slovenski igrici, ki sta jo leta 1984 izdelala Žiga Turk in Matevž Kmet za takrat najbolj popularen mikroračunalnik v Jugoslaviji, Sinclairov ZX Spectrum, ljubkovalno imenovan »mavrica«.

Apple II je bil v takratni Jugoslaviji prisoten predvsem v raznih večjih podjetjih in v akademskih ustanovah. Cenovno ni bil nikakor blizu domačim hišnim mikroračunalnikom, kot sta ZX Spectrum in Commodore 64.

V Jugoslaviji je Apple II računalnike v šolstvo in javne ustanove pripeljal Branimir Makanec. Makanec je bil zaposlen pri podjetju Ivasim, kateri so ga poslali na specializacijo v Ameriko, kjer je videl, da Američani v šolstvu uporabljajo takrat zelo popularni računalnik Apple II. Računalnik Apple II je od leta 1979 imel že več kot 400.000 izobraževalnih in resnih programov zato je Apple II bil prva izbira. Pri podjetju Ivasim so ga poimenovali KAG A2 100 »univerzalno šolsko računalno«.

Zaradi uvoznih pravil, kjer je morala biti proizvodnja »domača«, same komponente pa je bilo težko uvoziti iz tujine (takratna cena osnovnega modela je bila 300.000 dinarjev), je bil Apple II predstavljen kot izdelek domačih strokovnjakov v sodelovanju z Američani. Pravzaprav je slo le za Apple II Plus / Europlus, ki ga je Apple predstavil leta 1979 za evropski trg in Avstralijo.

Kasneje je prodajo Apple računalnikov prevzelo zasebno podjetje Velebit (Velebit OUR Informatika ali Velebit Informatika), ki se je naslednjih nekaj let ukvarjalo s podporo in prodajo Apple računalnikov. Ivasim pa je izdelal svoj model klona Apple II z imenom Ivel Ultra, kot zamenjavo za »univerzalni šolski računalnik KAG A2 100«.

Velebit je prilagodil in lokaliziral kar nekaj programske opreme, med drugim »Apple Ured«, ki je vključeval urejevalnik besedil, bazo podatkov in urejanje računskih celic oziroma tabel. Zaenkrat še ne poznam nobenega pravega slovenskega programa za Apple II. Zaradi tega si že vrsto let želim prevesti kakšen program v slovenščino, saj kasnejši modeli kot sta Apple IIe in IIfc podpirata šumnike, saj so ti računalniki imeli vgrajen YU ROM (pomnilnik) z našo tabelo znakov.

Decembra 2023 je Tomaž Štih prilagodil kodo Kontrabanta 2 za naš slovenski računalnik Iskra Delta Partner in rodila se je ideja, da bi bila to prava igra, ki bi lahko delovala na računalniku Apple II.

Po spletu in forumih sem iskal programerje strokovnjake in res se mi je decembra 2024 želja uresničila. Kontaktiral me je Antoine Vignau iz BRUTAL DELUXE SOFTWARE, ki mi je povedal, da lahko prevede kodo in jo pripravi za Apple II. Decembra 2024 in januarja 2025 smo bili v stiku, pripravljali in testirali igro. Antoine je programiral, jaz pa sem testiral vsak korak za korakom igranja z različnimi rešitvami. Ustvarjen je bil velik zemljevid s sobami igre. Treba je bilo tudi dešifrirati skrivne prehode in zaporedno pomembne naloge; sicer računalnik ne bi prepoznal ukaza.

Zelo sem vesel, da nam je uspelo. Ne samo to, igro smo prilagodili tudi za angleški in francoski jezik.

Janez J. Starc

UVOD

Prvotni uvod iz leta 1984.

Začelo se je spomladi na križišču pred gostilno Figovec. Ravno na sredi križišča, tam kjer običajno stoji miličnik, je stal mladenič. V rokah je držal zemljevid in kompas. Iskal je pot, kjer bo lahko sledil usmeritvi dežele k novim znanjem in tehnologijam, ter imel svoj mali hišni računalnik. Okoli njega so se zbirali mimoidoči, kot je v Ljubljani navada, in mu vsak po svojih močeh pomagali.

Da ne bo laž predolga bomo kar takoj preskočili na trenutek, ko je mimo Slovenijašporta prikorakal daljni sorodnik pisatelja Frana Levstika. Možakar je nosil ravno takšen širokokrajni klobuk, kot ga priporočajo za zaščito soli v glavi (iz zaupnih virov smo izvedeli, da klobuki že dalj časa niso več moderni) na desni rami pa mu je sedela njegova zvesta kobilica. Zbegani mladenič ga je takoj prepoznal. V glavi se mu je zaiskrilo. Pogledal je na zahod proti prodajalni Iskre, namrščil obraz, poskočil na mestu in jo ucvrl proti severu.

Ljudje, ki so bili priča temu dogodku so pripovedovali o fantu, ki se mu je zaiskrilo iz glave. In kot vsaka govorica, je tudi ta v nekaj variantah krožila po Sloveniji. Ljudje so vse pogostejše prihajali na kraj čudeža in vsi so jo po pogledu na zahod ucvrli raje na sever. Na začetku smo jih šteli, ko pa so bile številke malo večje, smo se zmotili in raje prenehali.

Nekaj dni kasneje pa se je na policah naših knjigarn pojavila kaseta na kateri je bila tudi pustolovska igrice KONTRABANT. Avtorja sta zgodbo prepisala iz knjige, ki jo piše življenje in jo priredila za računalniški medij. Zgodba je bila vsebinsko zelo bogata, bila pa je brez slik, tako da ni bila primerna za predšolske otroke.

Žiga Turk se je zavedel, da na najmlajših svet sloni (ker vsi ostali že bežijo). Zakopal se je v delo in napisal program, ki omogoča postaviti v igrico ravno toliko slik, da je že zanimiva za predšolske in posolske otroke doma in v tujini.

Poleg računalniškega programa sta na kaseti tudi dve skladbici izpod peresa mojstra Janija Kovačiča. Druga skladba z naslovom Kontra pesem je za igralce tudi najboljši pripomoček pri igranju. Če se boste našli pred nerešljivim problemom, potem pazljivo poslušajte besedilo skladbe in ne bo vam žal.

Kontrabant 2 se ne ukvarja več s svojim, po imenu predpisanim, opraviлом, temveč poskuša učiti uporabe računalnika za lepši jutri, morda je takšne vrste uporaba malce svojska, pa vendar, naučili se boste marsikaj, kar ste v šoli pozabili ali pa ni več v učnem načrtu.

Oborožene z znanjem pa vas že pričakujemo v letu 2000. Do takrat pa se bomo trudili za vas in pripravili še kakšno kaseto.

Ciril Kraševac

DOBRUDOŠLI V KONTRABANT 2

Bili so časi, ko je bilo življenje polno napetosti. Požrl te je lahko jamski medved, vrgli so te levom, te mučili zaradi čarovništva, preganjali zaradi tihotapstva, stopical si z noge na nogo, ko si čakal v trgovini. Danes, v naši svetli prihodnosti, pa je najhujše, kar se ti lahko zgodi, da ti pade z desetega nadstropja cvetlični lonček na glavo in se popolnoma razbije. Pa še tu je vedno mogoče kupiti novega.

Cilj igre KONTRABANT 2 je najti vrata v leto 2000 in vstopiti vanje. Računalniki so naša prihodnost. Videli boste, mavrica je lahko zelo uporabna stvar že v kameni dobi. V tej pustolovski igri se vam ne bo treba posebej potruditi. Vaš elektronski prijatelj bo odpotoval v deželo silicijevih čipov. Z enostavnimi ukazi mu povejte, kaj naj stori, in na zaslonu vam bo povedal, kaj vidi in kaj zmore.

Nalaganje Kontrabanta 2

Če želite naložiti igro KONTRABANT 2, preberite kratke napotke na drugi strani.

Videli boste prvotni uvodni zaslon, ki mu sledi obvestilo o avtorskih pravicah in prvi opis začetne lokacije igre:

Edini si pismen v svoji deželi, ostali bi jasno isto hoteli. Resiti iz dobe kamene jih- zelja velika, tebe junaka to delo zamika. Ne cakaj oklevaj, ti le pohiti, brez tebe vsi bomo kmalu v ...

Potlaci neko radirko, pa bova nadaljevala.

Pritisnite katero koli tipko za premik na naslednji zaslon.

Sam v hisi ti stojis, Mavrico v rokah drzis.

Poti vodijo na: VEN.

Vidim tudi : ogledalo

Pohiti z ukazom?

Kadar koli vidite znak (>), Kontrabant čaka, da vnesete svoja navodila. Ko končate s tipkanjem navodil, pritisnite tipko RETURN. KONTRABANT 2 se bo odzval in znak (>) se bo znova pojavil. Poleg znaka (>) poskusite vnesti naslednje:

VEN

Pogovor s KONTRABANTOM 2

Ko igrate igro KONTRABANT 2, se s KONTRABANTOM 2 pogovarjate v navadni slovenščini in vtipkate vse svoje zahteve na tipkovnici, ko se pojavi znak (>). Ko končate s tipkanjem vrstice, pritisnite tipko RETURN in KONTRABANT 2 bo prebavil vašo zahtevo. Vse besede, ki jih vnesete, se razlikujejo po prvih štirih črkah, vse naslednje črke pa so prezrte. Na primer, tipkanje POBERI DOVOLILNICO je enakovredno tipkanju POBE DOVO. Stavki mora vsebovati glagol in običajno predmet, včasih pa morate pri izmenjavi stvari napisati predmet za predmet. Nekaj primerov:

KRALJESTVO KONJA, KAVO PUSKO, POBERI EMONCA, VZEMI OGLEDALO, ODKLENI VRATA, POSADI LIPO, SLECI PRSTAN, PRODAJ KIP, UJEMI REGO, UDARI VRAGA, NAPOVEJ VREME, SOL GLAVO ...

Ukazi za raziskovanje

Najboljši način za premikanje iz kraja v kraj je, da vnesete smer, v katero želite iti. Sprejemljive smeri so SEVER ali S, JUG ali J, VZHOD ali V, ZAHOD ali Z, SV, SZ, JV, JZ (SEVEROVZHOD, SEVEROZAHOD, JUGOVZHOD ali JUGOZAHOD).

Ko vstopite na določeno lokacijo (imenujemo jo soba), KONTRABANT 2 običajno prikaže opis sobe in opis vseh zanimivih predmetov, katere bi morda želeli uporabljati. Ukaz OPIS pove (KONTRABANT-u 2, da vam prepíše opis sobe, če želite ali če opis ni viden na zaslonu, če ste vnesli veliko ukazov.

Kako končati igro

Če želite prenehati z igranjem, vnesite ukaz KONEC. KONTRABANT 2 bo odgovoril Nabral si (vaš rezultat) točk. Igre je konec, bil je divji ples, ukazov dal si (število korakov) zares. Zares konec igre? (D/N)?

Pritisnite D in končali ste igro.

Če želite nadaljevati igranje s te pozicije, vendar pozneje, sledite navodilom SHRANJEVANJE POLOŽAJA V IGRI.

Shranjevanje igralnega položaja

Potrebovali boste nekaj časa, da priigrate KONTRABANT 2 do konca. Skoraj zagotovo ne boste končali v eni seji. KONTRABANT 2 vam omogoča, da z igranjem nadaljujete pozneje, ne da bi morali začeti znova od začetka. Obstaja ukaz SAVE, ki naredi "posnetek" vašega položaja v igri.

Ko se prikaže znak (>), vnesite: SAVE in pritisnite tipko RETURN. KONTRABANT 2 bo odgovoril s Shrani igro (predal 1-9)? Na voljo imate 9 predalov, ki jih lahko zapolnite s posnetkom vaše lokacije, vendar bodite previdni pri pravih disketnih pogonih, saj shranjevanje vseh 9 predalov morda ne bo delovalo, ker na disku ni na voljo veliko praznega prostora.

Obnovitev shranjenega igralnega položaja

Če želite nadaljevati predvajanje od tam, kjer ste naredili posnetek, sledite postopku NALOŽI. Shranjeni posnetek lahko NALOŽITE kadar koli med igranjem.

Ko se prikaže znak (>), vnesite: LOAD in pritisnite tipko RETURN. KONTRABANT 2 bo odgovoril z Naloži igro (predal 1-9)? S pritiskom na številko od 1 do 9 vam naloži predhodno shranjeni posnetek igre, če ste ga seveda shranili.

Seznam ukazov

Za poenostavitev vaše avanture lahko KONTRABANT-u 2 naročite, da vam posreduje informacije z vnosom določenih ukazov. Te ukaze lahko po potrebi uporabljate vedno med igro. Ko se prikaže znak (>), vnesite svoj ukaz.

Seznam ukazov:

OPIS

Opiše vašo trenutno sobo oz. lokacijo.

INVENTAR ali I

Izpiše kaj nosite s sabo.

KONEC

S tem ukazom lahko končate igro.

SAVE

Shranite trenutno lokacijo.

LOAD

Naložite shranjene lokacije:

KORAKI

Prikaže število korakov oz. ukazov.

REZULTAT

Prikaže vaš rezultat.

Posebni ukazi

Za boljšo igralno izkušnje smo dodali dodatne ukaze.

HOME

Spremeni način izpisa besedila posameznih sob. Besedilo lahko ostane na zaslonu ali se za vsako sobo izpiše ločeno.

CASE

Spreminja med malimi in velikimi črkami.

Pogosti glagoli

Sledi seznam glagolov, ki jih pogosto uporabljajo avanturisti. Ta seznam ne predstavlja celotnega razpoložljivega besedišča in ne omenja številnih različic, ki jih lahko sestavite s predlogi (npr. VILE VINO, BISEŖ ZDRAVILO, SMOLO SITULO itd.).

KUPI

ZAKOPLJI

VRZI

DAJ

VZEMI

POBERI

UJEMI

PREBUDI

POZDRAVI

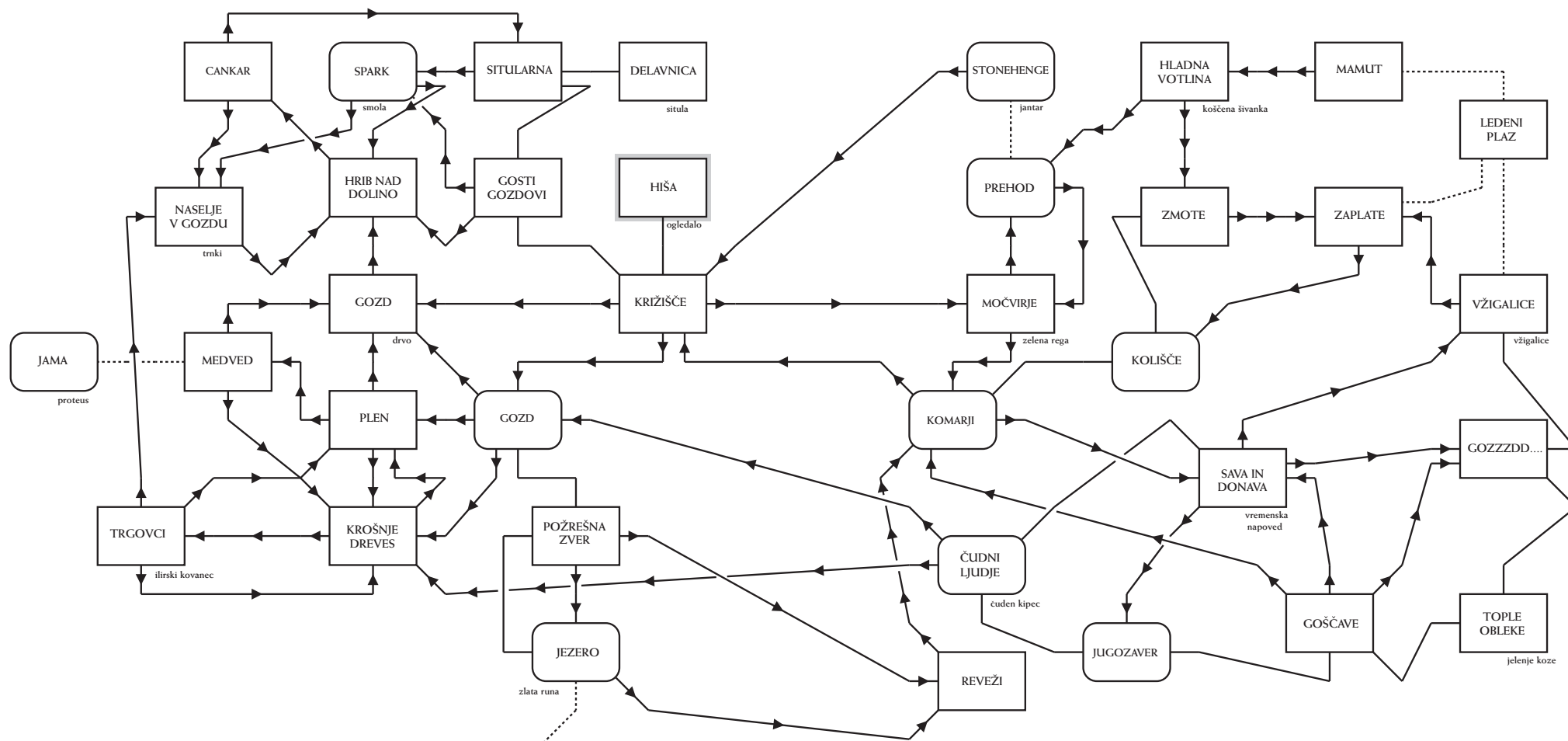
POJEJ

ZAKOPLJI

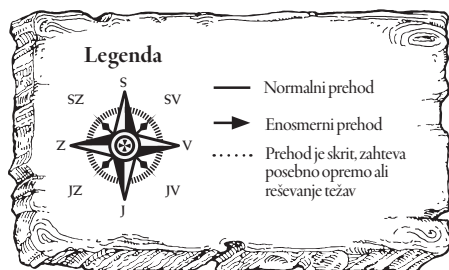
UBIJ

OBLECI

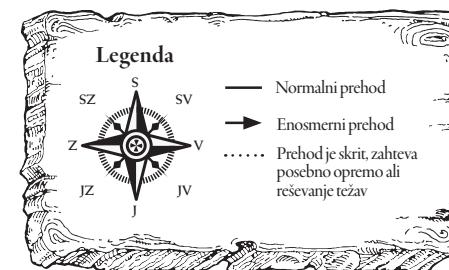
RESI

PRVI SVET

PRVI SVET

LEKSIKON

AKVEDUKT: Vodovod zgrajen v obliki mostu prek dolin in sotesk, se imenuje akvedukt - tako so ga poimenovali stari Rimljani. Omrežje vodovodov, ki so jih začeli graditi Rimljani, so kasneje širili tudi Bizantinci in Turki (ne Žige). Ohranjen je solinski akvedukt, ki je dovajal vodo v Split, zgradili so ga v času Dioklecijana. Bizantinci so zgradili akvedukt pri Skopju, Turki pa veliki in mali vodovod v Starem Baru, ki se je ohranil do današnjih dni.

ATILA: Hunski vladar Atila se je ohranil v zgodovini tudi pod vzdevkom "šiba božja". V času splošnega preseljevanja narodov je združil hunska plemena in podjarmil mnoge narode od Volge do Germanije. Davek mu je moral plačevati celo bizantinski cesar. Atila je s svojimi Huni prodrli do ozemlja današnje Francije, na Katalonskem polju blizu Pariza pa ga je slednjič premagal rimski vojskovodja Aetius. Po Atilovi smrti je hunska država razpadla. Menda je Atila umrl nekje blizu Ribnice na Dolenjskem. Njegovo truplo in zaklad, ki leži ob njem Dolenjci, še vedno iščejo. **CAR DUŠAN :** Sin Štefana Dečanskega je živel od leta 1308 do 1355. Bil je kralj Srbov, pozneje pa tudi Grkov. Ker se Štefan Dečanski ni izkazal v boju proti Bizancu, je srbsko plemstvo pomagalo na oblast Dušanu. Ta je vrgel očeta s prestola, nato pa je vladal Srbom tako uspešno, da so dosegli vrhunec moči. Srednjeveška srbska država je obsegala pod vladavino carja Dušana tudi Albanijo, Epir in Tesalijo. Po Dušanovi smrti so te dežele spet odpadle. Dušan je izdal enoten zakonik, ki je obsegal 205 človeških in plemenitih zakonskih določb.

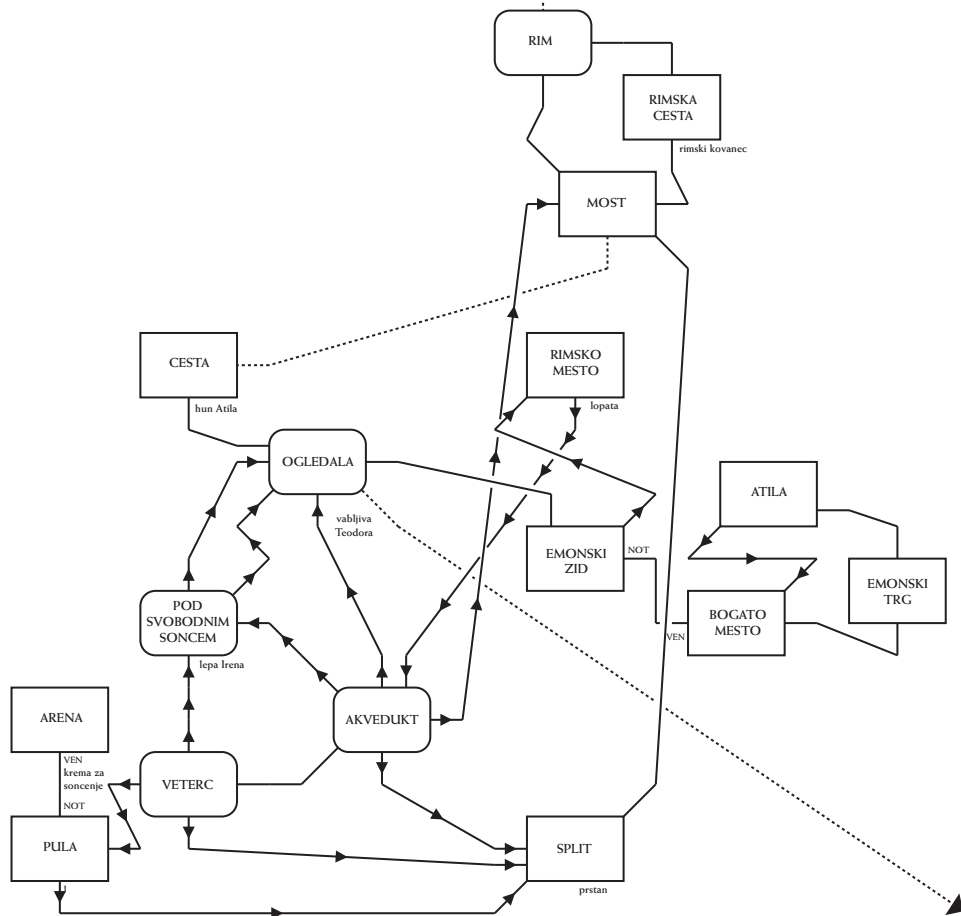
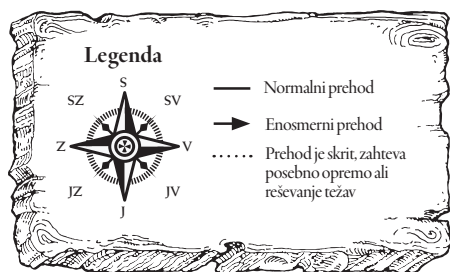
CARICA MILICA: Srbska kneginja, žena kneza Lazarja, je po moževi smrti upravljala njegovo posest v imenu pubertetnega sina Štefana. Ko je ta postal polnoleten, se je carica Milica zaprla v samostan, vendar je še vedno imela precej besede v državnih zadevah. Sezidala je samostan Ljubostinja in je v njem tudi pokopana. **CAR LAZAR:** Car je bil samo v narodnih pesmih iz kosovskega cikla. Rodil se je v Prilepu okrog leta 1371, služil pa je na dvoru pri carju Dušanu in carju Urošu v obdobju, ko je centralna oblast začela slabeti. Lazar si je spretno večal moč in vpliv, predvsem s tem, da je omožil svoje hčere s pomembnimi veljaki. Država, ki ji je vladal, je

slednjič obsegala celotno Pomoravje, Sumadijo in še nekatera mesta, na primer Golubar, Rudnik in Užice. Lazar se je udeležil bitke na Kosovu; leta 1389 je bil poražen in je padel kakor večina srbskih plemičev in veljakov.

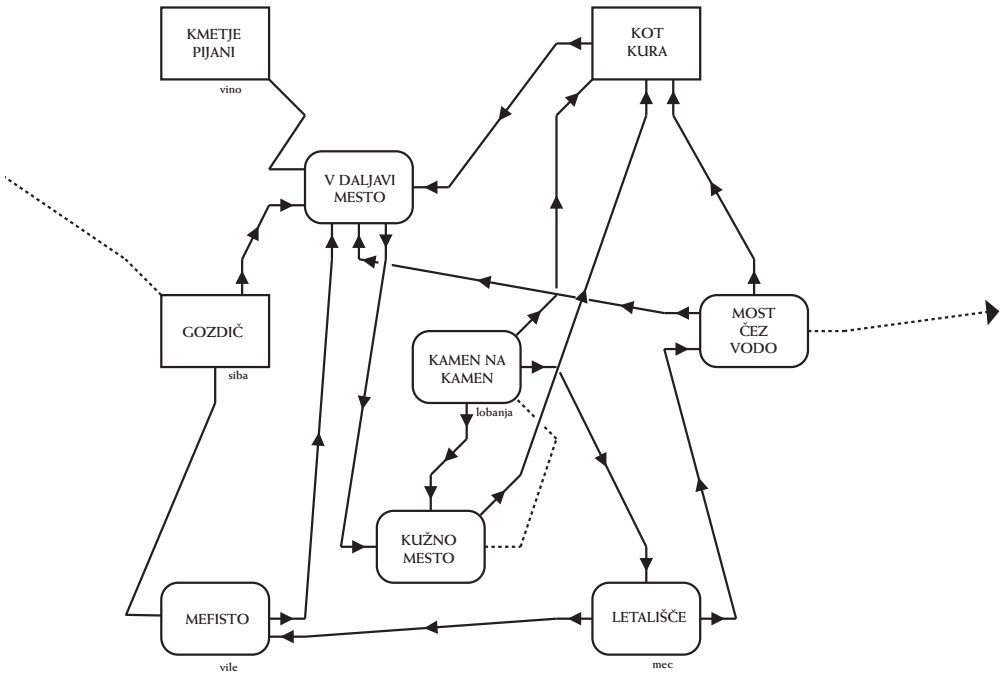
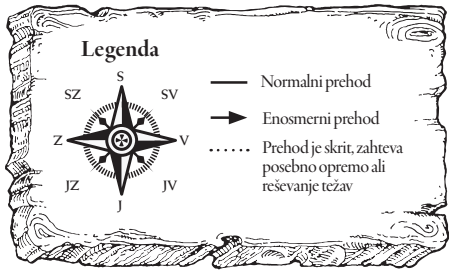
CIRIL IN METOD: Misijonska brata doma iz Soluna sta odšla na moravsko pokristjanjevat Slovane. Bila sta zelo izobražena: prvi je bil učitelj filozofije in knjižničar, drugi pa visok državni uradnik. Sestavila sta prvo slovansko abecedo (glagolico) in prevedla v cerkvene knjige v makedonščino. Zamerila sta se nemški duhovščini, zato sta morala v Rim k papežu, da bi se mu opravičila. Tam je Ciril umrl, Metodovo delo pa je papež pohvalil in je postavil Metoda za moravskega nadškofa. Nemški duhovniki so Metoda po vrnitvi na Moravsko zaprli. Kasneje je spet romal v Rim in kmalu po tistem umrl. Učenci Cirila in Metoda so širili njune nauke med južnimi Slovani.

ČLOVEŠKA RIBICA: Repata dvoživka, ki živi v kraških podzemskih vodah od Slovenije do Črne gore, je dolga največ 30 centimetrov. Ime je dobila po bledi kasti, rožnati barvi kože, ki spominja na človeško polt. Človeška ribica diha s pljuči, ima pa ohranjene škrge. Njene oči so zakrnele, prekrite s kožo. Ohranila se je v Postojnski jami, hercegovski votlini Vjetrenici, in jamah Dinarskega krasa, sicer pa nikjer drugje na svetu. Hrani se z drobnimi rakci in drugimi živalcami. Razmnožuje se tako, da pri temperaturi nad 16 stopinj C leže jajčeca, pri nižji temperaturi pa skoti žive mladiče. Jamski ljudje so jo pogosto metali zverem, da bi pred njimi obvarovali sami sebe (laž!).

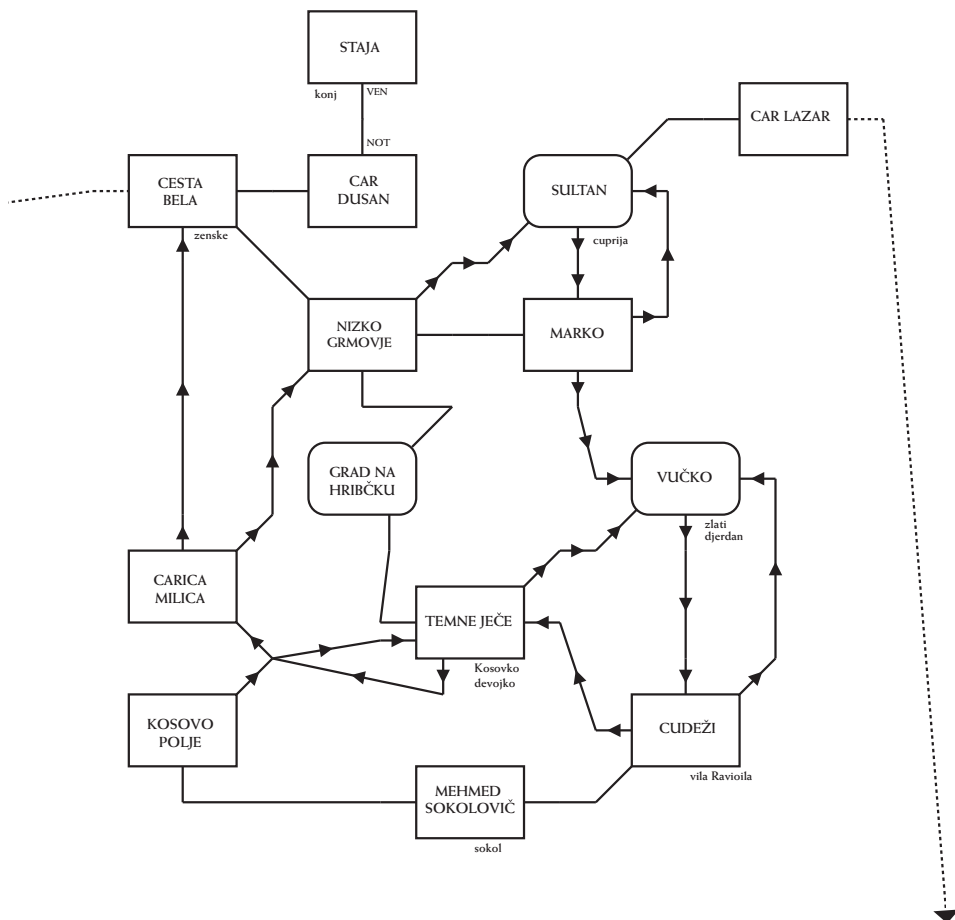
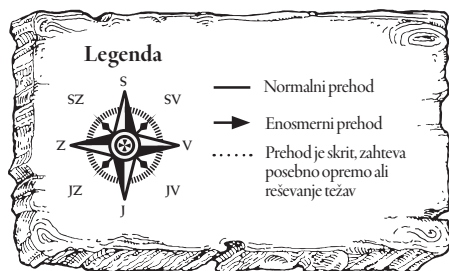
DRUGI SVET

TRETJI SVET

ČETRTI SVET

LEKSIKON

DUBROVNIK: Prelepo mesto na vzhodni obali Jadranskega morja ima bogato zgodovino. Kot so nekoč sloveli dubrovniški trgovci in kakor sta bili znameniti dubrovska svoboda in želja po neodvisnosti, dandanes privlačijo množice turistov številne kulturno zgodovinske znamenitosti, ki so nastajale v bogatem Dubrovniku v stoletjih njegove zgodovine. Dubrovničani so cenili denar, zato so trgovali z mesti v notranjosti Balkanskega polotoka. Cenili so tudi svobodo zato so se upirali vsem tujim vplivom, še posebno Benečanom in Turkom (ne ...). Ljubili so umetnost, zato so vabili v svoje mesto umetnike, ki so ustvarjali in ustvarili številne umetnine. V Dubrovniku so odprli prvo lekarno v Evropi.

EMONA - EMONEC: Na ozemlju današnje Ljubljane je stalo ilirsko, pozneje pa rimsko naselje Emona. Številna najdišča pričajo, da so Rimljani v Emoni uživali bogato in prijetno življenje, niso pozabili ne na udobje ne na umetnost. Kip Emonca, ki so ga našli ob arheoloških izkopavanjih v sodobni Ljubljani, je lepo ohranjena umetnina, ki dandanes krasi enega največjih ljubljanskih trgov.

FRANC JOŽEF: Bil je avstrijski cesar, hrvatsko-ogrski kralj in cesar avstro-ogrske monarhije, predvsem pa zadnji predstavnik fevdalnih in absolutističnih prizadevanj v Evropi in hud nasprotnik vsakega narodnoosvobodilnega gibanja nenemških narodov. Rodil se je in tudi umrl v Schoenbrunn. Njegovega sina, nadvojvodo Franca Ferdinanda so ubili v sarajevskem atentatu, ki je bil neposredni povod za prvo svetovno vojno.

GORSKI VENEC: Ta pesnitev je najboljšo delo Petra Petroviča Njegoša. Pesnik opisuje uničenje poturic za časa vladike Danila v začetku 18. stoletja. Pesnitev je lirsko epsko razmišljanje o svobodi in vrednosti življenja. Prevedena je v skoraj vse evropske jezike. V Gorskem vencu srečamo tudi Vuka Mandušića in preberemo vrstico "Svaka puška bit će ubojita u rukama Mandušić Vuka". Ne bo odveč, če vzamete v roke eno od izdaj, in se поблиže seznanite z Gorskim vencem.

HUDIČ PASE POLHE: Polhi so okusne živalce, polharji pa lovci, da jim ni para. Kdor želi ujeti veliko polhov, naj posluša nasvet, ki ga v Slavi

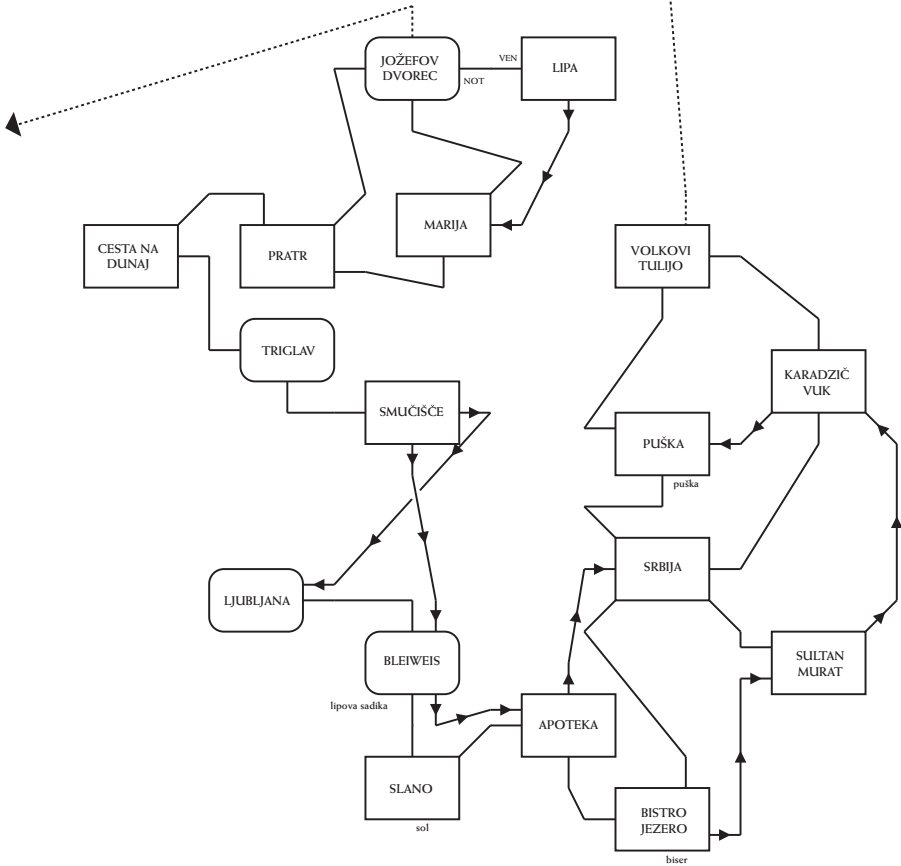
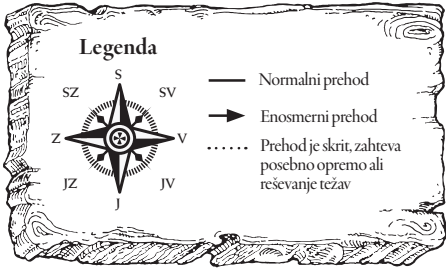
Vojvodine Kranjske ponuja Valvasor. Ob sobotah zvečer in ob prazničnih dneh se hudič odpravi polhe past. Vzame bič, z njim poka in tleska, polhi pa bežijo pred njim. Polhar, ki naleti na bežeče polhe, jih lahko nalovi toliko, da ne ve, kam z njimi. Ker pa je hudič nevaren, so se kmetje in polharji raje odpovedali lovu in so se poskrili v domove, če so slišali pokanje in tleskanje v gozdu. Kaj pa, če ga s palico počiš ti?

ILIRI: Ta skupina plemen je prebivala na zahodnem delu Balkanskega polotoka že sredi drugega tisočletja pr.n.št. in se je žilavo upirala Rimljanom, ki so jih hoteli uničiti. Leta 167 je zveza ilirskih plemen razpadla, Iliri so se priključili Rimu. Med rimskimi vojskovodji je bila cela vrsta Ilirov. Ilire najdemo tudi med rimskimi cesarji. Tisti, ki se niso pod vplivom Rima poromanili, so se po prihodu Slovanov poslovanili. V 19. stoletju je prevladovalo zmotno prepričanje, da so južni Slovani potomci Ilirov.

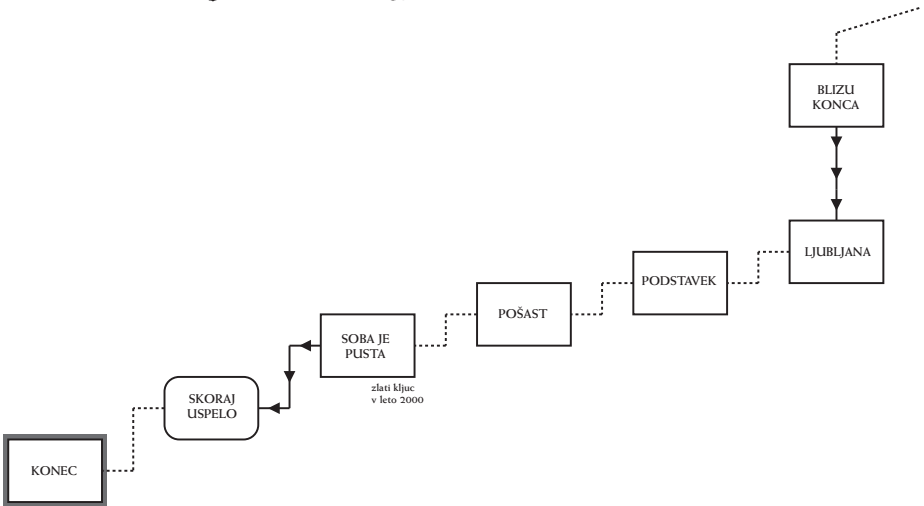
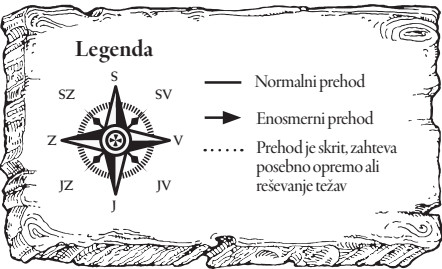
JANEZ BLEIWEIS: Rodil se je leta 1808, ukvarjal se je s časnikarstvom in politiko, bil je zdravnik in živinozdravnik. Urejal je Novice in v njih objavljaj poučne članke o kmetijstvu in rokodelstvu, gojil pa je tudi strokovno izražanje v gospodarstvu. V Novice so med njegovim urednikovanjem pisali vsi slovenski pisatelji. Ker pa je Bleiweis slavil Koseškega in ni dal prave veljave Prešernu, se je zameril mladoslovcem, zlasti Stritarju in Levstiku. Za umetnost ni imel pravega občutka, tem koristneje pa je porabil svoje strokovno znanje: pisal je živinozdravniške knjige in sestavljal slovenska berila za nižje razrede srednjih šol. Umrl je leta 1881.

JANTAR: To je fosilna smola iglastega drevja iz terciarne geološke dobe, rumenkaste, redko pa rdeče barve. Običajno je več metrov pod morskim dnom, valovi ga nato naplavijo na kopno. Iz morja ga nosijo potapljači, na kopnem ga kopljejo iz zemlje. Nahajališča jantarja so ob obali Baltijskega morja, od koder so ga v starem veku nosili tudi čez slovensko ozemlje.

PETISVET

KONEC

LEKSIKON

JAZON: Junak iz grške mitologije je bil vodja Argonavtov in poveljnik ladje Argo. Ko je odrasel, je želel zavladati na prestolu, s katerega so na grd način spravili njegovega očeta Jolka. Toda vladajoči kralj Pelij je od Jazona zahteval, naj najprej opravi junaško delo: prinese naj mu zlato runo. Jazon je zbral Argonavte in se odpravil na pot. Pri iskanju legendarnega zlatega runa mu je pomagala zaveznica, čarovnica Medeja. Z obal Črnega morja naj bi se Argonavti vračali navzgor po Donavi in Savi, prezimili naj bi na obalah Ljubljanskega jezera, potem pa Argo prek vrhniških vrat prenesli do Idrije in Soče.

KOLIŠČARJI (mostiščarji): V prazgodovini so si ljudje postavljali domovanja na čim bolj nedostopnih krajih. Na močvirskih predelih so zabili kole v močvirje, na kolih pa so postavili hiše ali cela naselja. Pri nas so našli ostanke koliščarskega naselja na Ljubljanskem barju.

KONTRABANT: Če smo v dvomih, kaj pomeni beseda kontrabant, nam Slovenski pravopis ponuja naslednja pojasnila: kontrabant: tihotapstvo, tihotapsko blago; kontrabantar: tihotapec; kontrabantarica: tihotapka; kontrabantati: tihotapiti; kontrabant (prislovno): prinesiti čez mejo.

KOSOVKA DEVOJKA: Dekle s Kosovega polja, mila, prijazna in požrtvovalna mladenka, ki je negovala ranjene srbske junake, ki so obležali po bitki s Turki. Lajšala je njihovo trpljenje in jim vlivala pogum. Kosovska devotka nastopa v številnih srbskih narodnih pesmih, ki opevajo dogodke v zvezi s kosovsko bitko, je pa v bistvu poosebljenje vseh srbskih žena, ki so takrat prihitele na bojišče in lajšale gorje srbskim junakom.

KOZOROG: Rogar iz družine koz in ovc je v Sloveniji povsem izumrl. Kriva je bila zgodba, ki so ji ljudje slepo verjeli in zaupali. V kozorogovem želodcu so iskali čudodelni kamen, ki naj bi zdravil najrazličnejše bolezni in vračal mladost in moč. Kamen je v resnici le sprijeta kepa zelišč in trave. Danes kozorogi spet živijo v Julijskih Alpah in Karavankah. Leta 1860, ko je ostalo v evropskih planinah le še 50 primerkov teh živali, so v Piemontu, v alpskem masivu Gran Paradiso, zaščitili kozorožce. Ko so se živali razmnožile, so jih

preselili v mnoge rezervate. Tam sedaj svobodno živijo. Zgodbi o čudodelnem kamnu ljudje ne verjamejo več, zato je kozorog varen pred divjimi lovci in ljudmi, lačnimi zdravja in mladostne svežine.

KRAPINA: V bližini tega Zagorskega kraja so odkrili fosilne ostanke diluvialnega pračloveka, ki je pripadal neandertalski rasi. Kostni so bile nasilno razbite, zato so raziskovalci sklepali, da se je krapinski človek prehranjeval s svojimi vrstniki - kanibalizem je bil v polnem razcvetu. Poleg ognjišč so našli raziskovalci orodje in orožje iz kamna in kosti, ožgane kosti pa so tudi dokaz, da je krapinski pračlovek že poznal in uporabljal ogenj.

LEPENSKI VIR: Arheološko najdišče prazgodovinskega naselja na bregu Donave izvira iz 6. tisočletja pred našim štetjem. Naselje sestavlja več hiš trapezoidne oblike. V hišah so okrog ognjišč našli lončeno posodje, kamnito orožje in orodje, pa tudi zanimive kipce ljudi in živali. To so verjetno najstarejši doslej znani primerki kipcev, ki predstavljajo človeka.

MAMUT: Velikanski dolgodlaki slon iz prazgodovine je že davno izumrl, vendar kljub temu vemo, kakšen je bil, saj so na njegove kosti in okostja naleteli marsikje po Evropi, v Sibiriji pa so našli celo popolnoma ohranjene mamute s kožo in dlako. Do ledene dobe je živel mamut tudi v naših krajih, njegove kosti so našli v okolici Donave, Drave in Save, znano pa je zlasti najdišče mamutovih kosti v Nevljici pri Kamniku.

MARKO KRALJEVIČ: Imel je velike brke, kot da mu visi polletno jagnje pod nosom. Ko so ga sovražniki tolkli, je menda rekel, naj ne budijo bolh v njegovem kožuhi. Vila mu je poklonila pomagacha, konja Sarca, s katerim je Marko delil vse, predvsem pa vino. Na vse pretege je Marku pomagala tudi vila posestrima.

LEKSIKON

MEHMED PASA SOKOLOVIČ: Veliki vezir turške države, ki je živel od leta 1505 do leta 1579, je bil po rodu Srb. Vzeli so ga staršem, ko je bil še otrok, poturčili so ga in ga šolali v Odrinu. Odlikoval se je s številnimi vojaškimi zmagami in je leta 1551 postal glavni poveljnik turške vojske. Pod njegovim vplivom je bila turška politika do Srbov v tistem času popustljiva. Srbi so lahko zidali samostane in se kulturno razvijali. Sokolovič je leta 1568 prisilil Avstrijo k miru, leta 1570 pa osvojil Arabijo. Bil je veliki vezir sultana Murata III. Imel je mnogo sovražnikov in je padel kot žrtev atentata. Njegova zasluga je, da so zgradili znameniti kamniti most prek Drine v Višegradu.

MURAT I.: Ta sultan je bil kriv, da so začeli Turki načrtno prodirati v Evropo in ustvarjati svoj imperij na Balkanskem polotoku. Rojen je bil leta 1319, sultan je postal leta 1362. Leta 1371 je premagal srbsko vojsko v bitki na Marici, nato pa se je vojskoval po vsem Balkanu vse tja do Bosne. Bolgarom je vzel Sofijo in jih prisilil, da so plačevali davek. Udeležil se je bitke na Kosovu, kjer je njegova vojska premagala srbsko. Murat I. pa se zmage ni mogel veseliti, saj ga je na Gazi Mestanu ubil Miloš Obilić. Na mestu, kjer je Murat umrl, so postavili mavzolej; Muratovo tulbe.

NERON: Rimski cesar Nero se v zgodovino ni zapisal z dobrimi, ampak s krvavimi in nasilnimi dejanji. Živel je od leta 37 do 68. Na prestol ga je spravila njegova mati Agripina mlajša, ki je pred tem zastrepila moža Klavdija. Med vladanjem je Neron krčil pravice senata in krepil cesarsko moč. Kot krvočlen in nasilen vladar je dal ubiti lastno mater, ženo in polbrata, vzgojitelja Seneko pa je prisilil, da si je prerezal žile. Začenjal je drage in nespametne vojne, da bi se njegovo ime razširilo po svetu. Ker si je vtepel v glavo, da je umetnik, je z gromozanskim pompom pogosto nastopal v gledališčih in cirkuških arenah doma in v Olimpiji. Predpisoval je nove in nove davke, zaradi česar so se mu ljudje množično upirali. Leta 64, ko je velikanski požar zajel Rim, so govorili, da je ogenj podtaknil sam Neron. Ko so ga vrgli s prestola, je, čeprav nerad, napravil samomor.

OHRID: Ob bregu Ohridskega jezera stoji mesto, pristanišče in znano letovišče, ki ga

omenjajo že v 3. stoletju našega štetja. Posebno pa se je mesto razvilo v 10. in 11. stoletju, ko je bilo prestolnica makedonskega carja Samuela. Poznavalci zgodovine vedo, da je v Ohridu okrog 20 starih cerkev in samostanov, ljubitelji dobre hrane poznajo ohridsko postrv, nečimrni ženski svet pa si kupuje nakit iz znanih ohridskih biserov.

PETAR PETROVIČ NJEGOŠ: Vladika in vladar Črne gore, predvsem pa eden največjih jugoslovanskih pesnikov, je živel v letih od 1813 do 1851. Ko je bil še mlad vladar, je uredil domače politične razmere, uvedel je davek, organiziral sodišče in zagotovil Črni gori precejšnjo pomoč od Rusije. Ustanovil je prvo osnovno šolo in odprl prvo tiskarno v svoji deželi. Vzgal se je po ljudskem pesništvu in je tudi sam pisal pesmi o bojih proti Turkom. Njegovo najboljše delo je pesnitev Gorski venec.

POD SVOBODNIM SONCEM: Roman Frana Šaleškega Finžgarja je prijetno in napeto branje, v katerem se seznanimo z dogodki iz slovenske in slovanske zgodovine. Glavna junaka sta Iztok in Irena. Kdor ju še ne pozna, naj čim prej vzame v roke knjigo in nadoknadi zamujeno!

POSTOJNSKA JAMA: Po dolžini je 16. na svetu in prva v Jugoslaviji. Odpira se tik zraven Postojne, pod vznožjem Savica. Njen vzhodni del so odkrili že jamski ljudje, v sedanjih časih pa so obiskovalci predvsem turisti. Jamski človek je hodil v Postojnsko jamo peš, sodobni obiskovalec se lahko popelje mimo številnih čudes z železnico. Jama je dolga 164 kilometra, z železnico in peš pa si turisti lahko ogledajo kakih 5 kilometrov.

POTOČKA ZIJALKA: Na južnem pobočju gore Olševe, blizu avstrijske meje leži kraška jama Potočka zijalka. Že jamski človek je odkril, da je lahko dostopna, suha in prav prijetna za bivališče. V paleolitik je bila močno obljudena, kar lahko sklepamo iz kupa kamnitega orožja in koščenega orodja, na primer šivank, ki so ga tam pustili nekdanji prebivalci, pa tudi iz več sto okostij jamskega medveda, ki so jih v Potočki zijalki našli sodobni raziskovalci. **PULJ:** Največje mesto v Istri leži v dobro zavarovanem zalivu na koncu istrskega polotoka. Nekoč je bila to naselbina,

LEKSIKON

kjer so bivali in zidali Rimljani. Iz njihovih časov je ostalo v Pulju veliko spomenikov, med katerimi najprej opazimo areno.

SCHOENBRUNN: Ena od lepot in znamenitosti avstrijske prestolnice Dunaja je baročni дворец Schoenbrunn, obdan s prelepim parkom. Dvorec je bil dograjen leta 1744, med vladavino Marije Terezije. Dolga leta je bil rezidenca avstrijskih cesarjev, sedaj je v njem urejen muzej. Dvorec ima 1441 prostorov, razkošno opremljenih v rokokojskem stilu.

SPLIT: To je biser Jadranskega morja, biser Splita in njegova največja turistična znamenitost pa je Dioklecijanova palača. Ta palača je najpomembnejša stvaritev antične arhitekture na ozemlju današnje Jugoslavije. Zgraditi jo je dal rimski cesar Dioklecijan okrog leta 300 n.š. v bližini Salone, glavnega mesta rimske province Dalmacije. Palača ima obliko nepravilnega četverkotnika, katerega površina znaša 30 tisoč kvadratnih metrov. Z ene starani meji palača na morje, z drugih treh strani jo obdajajo debeli obrambni zidovi. V palači, ki je bila hkrati utrdba, so prebivalci teh krajev pogosto našli zatočišče pred napadalci.

TEODORA: Bizantinska cesarica je bila žena cesarja Justinijana. Slovela je po svoji lepoti, pred poroko pa je bila cirkuška igralka. Imela je močan vpliv na možovo politiko. Kdor bi rad videl Teodoro, naj gre v Ravenno, kjer je upodobljena na mozaiku. Kdor bi rad o njej kaj prebral, naj vzame v roko Finžgarjev roman Pod svobodnim soncem.

TRIGLAV: Najvišji vrh v Julijskih Alpah in vsej Jugoslaviji je visok 2863 metrov. Gora ima tri vrhove, tri glave, po katerih je dobila ime. Triglav je priljubljena romarska pot alpinistov in ljubiteljev narave iz vse Jugoslavije. Posebno častno je, da se vsaj enkrat v življenju povzpemo na njen najvišji vrh, do Aljaževega stolpa, ki je bil postavljen leta 1875.

VILA RAVIOLA: Dobra vila, bajeslovno bitje iz srbskih narodnih pesmi. Raviola nastopa ob strani kraljeviča Marka. Živi v gorskem svetu in njeno poslanstvo je v tem, da neguje ranjenega junaka in mu vrača moči za nove boje s Turki.

VUK STEFANOVIĆ KARADŽIĆ: Veliki reformator na področju srbske kulture je bil samouk. Na Dunaju je srečal Jerneja Kopitarja in ta ga je spodbudil, da je začel zbirati ljudske pesmi in druge folklorne zaklade. Hkrati je začel Karadžić sestavljati pravopis in se je podrobneje ukvarjal s srbskim jezikom. Imel je veliko privrženecv in nasprotnikov. Bil je častni doktor univerze v Jeni, srbske narodne pesmi so postale znane po vsej Evropi, ker jih je Vuk objavil v številnih zbirkah, Hrvati in Srbi pa so se pod njegovim vplivom zedinili za skupni knjižni jezik.

ZELENA REGA: Žaba svetlo zelene barve, ki živi na drevju, ima izrazit in značilen glas. Kadar se oglasi, ljudje vedo, da bo kmalu dež. Zeleno rego včasih ujamejo, zaprejo v steklen kozarec in po njenem vedenju napovedujejo vreme. Zelena rega je torej nekakšen živalski barometer.

ZGODBA O MARTINU KRPANU: Martin Krpan je bil krepak možak, doma z Vrha pri Sveti Trojici. S svojo kobilico je tihotapil sol od morja, kar je bilo v tistih časih prepovedano. Nekega dne je srečal na poti cesarsko kočijo. Umaknil se ji je tako, da je dvignil kobilico s tovorom vred in jo postavil s ceste. Cesar je bil očaran nad tolikšno močjo. Ko je prišel na Dunaj silni Brdavs in ga ni mogel premagati noben junak, je cesar poklical Martina Krpana. Krpan je prišel s svojo kobilico, vzel je mesarico, posekal lipo ali dve in premagal Brdavs. Cesar mu je iz hvaležnosti ponudil hčer za ženo. Krpan pa si je izbral boljšo nagrado: dovolilnico za tovorjenje soli. Tako ni bil več tihotapec.

Viri: Opča enciklopedija Jugoslavskega leksifografskega zavoda Mala splošna enciklopedija (Državna založba Slovenije) Slovenski pravopis (Državna založba Slovenije) Fran Levstik: Martin Krpan Fran Šaleški Finžgar: Pod svobodnim soncem Petar Petrovič Njegoš: Gorski venec Janez Vajkard Valvasor: Slava Vojvodine Kranjske Leksikon Cankarjeve založbe

KONTRABANT 2

DOBRODOŠLI, AVANTURISTI!

Dobrodošli pri drugi slovenski igri, ki sta jo leta 1984 zasnovala Žiga Turk in Matevž Kmet za takrat najbolj priljubljen mikroračunalnik v Jugoslaviji, Sinclairov ZX Spectrum.

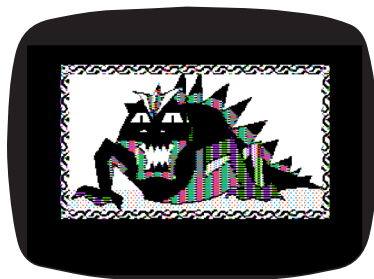
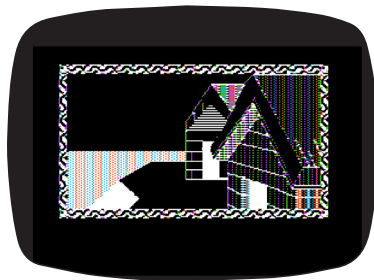
Z veseljem naznanjamo izdajo naše najnovejše tekstovne pustolovščine, posebej zasnovane za klasični Apple II. Igrate ga lahko na pravem računalniku ali na emulatorju Apple II. Upravljajte igro s preprostimi navodili in se podajte na nepozabno potovanje.

POTOVANJE

V računalniku, v črni skrinjici, se skriva dežela, ki jo je treba raziskati. Izkušeni "pustolovci" rišejo zemljevide, da vedo, kam stopiti v danem trenutku. V svetu so skriti predmeti, brez katerih bi bilo preživetje nemogoče. Nekateri predmeti ležijo na tleh, zato jih poberte – morda vam bodo prišli prav. Večino stvari pa boste pridobili tako, da jih zamenjate za to, kar imate. Na primer, če nekdo trepetja od mraza in imate koščeno šivanko in jelenovo kožo, sešijte jelenovo kožo, da naredite obleko.

Cilj igre KONTRABANT 2 je najti vrata v leto 2000 in vstopiti. Računalniki so naša prihodnost. Videli boste, mavrica je lahko zelo uporabna stvar že v kameni dobi. V tej pustolovski igri se vam ne bo treba posebej potruditi. Vaš elektronski prijatelj bo odpotoval v deželo silicijevih čipov. Z enostavnimi ukazi mu povejte, kaj naj stori, in na zaslonu vam bo povedal, kaj vidi in kaj zmore.

Srečno pot v pustolovščino!

Apple II različico pripravili Brutal Deluxe Software
(Antoine Vignau & Olivier Zardini) in Janez J. Starc © 2025

BRUTAL DELUXE